

Kurikulna reforma - što je to?

Autor Administrator

...U ovoj se reformi u ime obrazovanosti ukida obrazovanje, u ime imaginarne budućnosti ugrožava stvarna budućnost naraštaja, u ime kritičkoga mišljenja zdrava sposobnost promišljanja, u ime društva budućnosti budućnost mislećega pojedinca. Ne nudi se znanje, istina, nema sadržaja, nego učenici trebaju "otkrivati" znanja ispočetka kao da svijet tek od njih počinje. Nezreli se osobama nudi egocentričnost i samozadovoljstvo umjesto osjećaja poniznosti pred otajstvom života i poticanja želje za spoznajom istine... (Matija Grgat, prof. hrvatskog jezika i književnosti i dipl. knjižničar, knjižničarka XI. gimnazije u Zagrebu).

Zamke humanističke psihologije kao temelja Cjelovite kurikulne reforme

Prema Cjelovitoj kurikulnoj reformi učitelj se svodi na slugu Njegovu Veličanstvu "Ja" pojedinoga učenika. Neprijeporno je da učitelj treba biti u službi učeniku i njegovu napredovanju u znanju, umijećima i osposobljenosti tako da mu svojim znanjem, umjetnošću, sposobnošću i iskustvom pomogne i olakša doći do istih i većih "odgojno-obrazovnih ishoda". No, ne treba biti pomagač u megalomanskoj izgradnji učenikova ega, tim više i to će tako natičiti u učeniku i čitavoj društvenoj zajednici. Osim toga, odustaje se od učiteljeve odgojne uloge, da učeniku pomogne u izgradnji cjelovite osobe koja će se znati nositi sa životom i služiti ne samo osobnomu dobru, nego i dobru zajednice u kojoj živi.

U ovoj se reformi u ime obrazovanosti ukida obrazovanje, u ime imaginarne budućnosti ugrožava stvarna budućnost naraštaja, u ime kritičkoga mišljenja zdrava sposobnost promišljanja, u ime društva budućnosti budućnost mislećega pojedinca. Ne nudi se znanje, istina, nema sadržaja, nego učenici trebaju "otkrivati" znanja ispočetka kao da svijet tek od njih počinje. Nezreli se osobama nudi egocentričnost i samozadovoljstvo umjesto osjećaja poniznosti pred otajstvom života i poticanja želje za spoznajom istine.

Jedan od temeljnih prigovora Cjelovitoj kurikulnoj reformi bio je da 86 % njezina vodstva (est od sedam članova Ekspertne radne skupine) čine ljudi školovani na samo jednom, Filozofskom fakultetu: psiholozi (2), filozofi (2), sociolozi i pedagozi.[1]
Taj prigovor nije se iskristalizirao zbog njihova mjesta studiranja nego zbog njihovim rječnikom rečeno "ishoda koje je taj i takav sastav proizveo."

U temelju predložene reforme nalazi

se

humanistička psihologija

Smjer u psihologiji proizlazi iz teorije američkoga psihologa Abrahama Maslowa (1908.–1970.) naziva se humanističkom psihologijom.[2]

Ona se zanimala i ljudskim iskustvima, koje je tradicionalna psihologija isključila iz svoga vidokruga (ljubav, empatija, kreativnost, intuicija, mistična i transcendentna iskustva...), a to je dalje vodilo do transpersonalne psihologije. Nastala je u Americi tijekom 60-ih godina XX. stoljeća, a iz nje su izravno potekli korijeni New agea preko Pokreta za ljudski potencijal, koji se stapao s američkim psihodeličnim nasljeđem i otvorio misticizmu, spiritizmu i najrazličitijim okultnim duhovnim iskustvima. Stapanjem svih tih elemenata, s pozadinom koju je davala humanistička psihologija, ta iskustva starijih naroda pretvarala su se u sredstva za osobnu transformaciju i rast. Pojavila se u trenutku kad je razvijenomu Zapadu za neprestani rast kapitala i proizvodnje, za održivi razvoj, najviše pogodovala ljudska kreativnost. Rast kapitala poticao se povećanjem potrošnje, a ova nuđenjem nužnih proizvoda i doživljaja, plodova stvaralačke čovjekove sposobnosti. Naravno da je cilj bio poticati potrošački stil života kako bi se krug zatvorio, a nema boljega načina nego iriti filozofiju samoobožavanja, koja je u neprijateljstvu sa stegom, poslušnošću i bilo kakvim odgađanjem zadovoljstva, a to obilno koristi reklamna industrija.

Humanistička psihologija ima vrijednih opažaja o čovjeku kojega biheoristička i psihoanalitička škola psihologije reduciraju na objekt istraživanja isključujući one njegove osobine koje se ne mogu izvanjski istražiti, a koje su njemu kao živućem, cjelovitom, jedinstvenom biću svojstvene. Čovjeka promatra kao jedinstvenu, neponovljivu osobu s mogućnošću izbora, kreativnom sposobnošću, potrebom za postojanjem i samopostojanjem i težnjom samorazvoju (aktualizaciji), tj. potrebom da ostvari sve svoje mogućnosti.[3]

To je njezina dobra strana, no, problem je toga pristupa da je otičao u krajnost do kulta ljudskoga "Ja" i samoobožavanja. U području odgoja i obrazovanja to znači stavljanje učenika na prijestolje, a u učenicu jačanje njegova "Ja" do zastranjenja i egocentričnosti.[4]

Nova poimanje odgoja i obrazovanja u kurikulumima

U predloženoj Cjelovitoj kurikulumnoj reformi lako se mogu primijetiti sljedeća načela humanističke psihologije odgoja i obrazovanja.[5]

1. Drži se da su uèenici motivirani uèiti ako ih neki sadržaj zanima ili im on treba, što je istina, ali se ne može prihvatiti zahtjev da stoga uèenicima treba omogućiti da sami biraju što æe uèiti. Drži da uèenike treba podupirati u tom da prepoznaju što im je doista važno i da prema tome usmjeravaju svoje ponašanje, što je toèno, ali ne u mjeri u kojoj se predlaže u kurikulumima. Nekritièki velièajuæi individualizam, u kurikulumima se uèenicima daje na izbor što æe uèiti, što èitati, omogućuje im se prerana i prevelika izbornost. To je u suprotnosti s njihovim vlastitim interesima jer uèenik se mijenja dozrijevuæi, a mijenjaju mu se i interesi, a u sukobu je i s društvenim interesom – jer su državi i društvu potrebni struènjaci svih profila. Dijete, po definiciji neodraslo, nezrelo, jednostavno ne može za sebe odlučivati što æe uèiti i kako.

2. Stavlja se naglasak na „uèiti kako uèiti“ kao na temeljnu osposobljenost koju obrazovanje treba razvijati. U ovom paketu prijedloga postoji èitava međupredmetna tema koja se tako naziva, no u njoj nema metoda, pristupa, tehnika uèenja pojedinih predmeta, èime bi se potvrdila važnost njezina ukljuèivanja u reformu, nego se opæenito govori o uèenikovu usvajanju strategija, upravljanju vlastitim uèenjem, stvaranjem okruŹja i upravljanju emocijama i motivacijom. Poznato je da je dobar uèitelj onaj koji motivira uèenike i da uèenici predmet zavole zbog uèitelja, ali o njemu ovdje nema ni rijeèi.

3. Znanje se povezuje s osjeæajima, osobnim razvojem, što je uoèljivo u predmetnim kurikulumima kao i u međupredmetnim temama, osobito u temama Osobni i socijalni razvoj, Zdravlje i Građanski odgoj, gdje se otvara mogućnost jaèega zadiranja u uèenikov unutarnji svijet i mogućnost manipulacije. Tako se predviđaju tehnike opuštanja i tehnike oslobađanja od stresa, radionice na kojima se to uèi, bez preciziranja o kojim se tehnikama i kakvim radionicama radi i tko æe ih organizirati. To svakako pripada i duhovnom području, koje se i navodi u međupredmetnoj temi Osobni i socijalni razvoj kao jedno od područja potencijala, a u Zdravlju kao jedno od područja zdravlja.

Valja se podsjetiti kako se upravo okrilju humanistièke psihologije otvorio prostor inaèici duhovnosti bez Boga i razvio èitav niz uèenja i praksi, smjerova i institucija sektu New agea. A on je ideologija, „ozbiljna prijetnja pojedincu i društvu“,[6] jer u ime osobnoga razvoja i preobrazbe zapostavlja umni i æudoredni sadržaj. Širi se upravo preko ponude tehnika opuštanja i samorazvoja. Stoga se valja ozbiljno zamisliti nad tom èinjenicom, posebno zbog smjera kamo se krenulo – primjerice, uvođenju joge u redovitu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture.[7]

4. Kako se zadovoljstvom u humanistièkoj psihologiji mjeri stupanj samorazvoja, istièe se u provjeri važnost samovrjednovanja znanja te protivljenje ispitima znanja jer potièu natjecanja i uèenje za ocjenu, a ne iz zadovoljstva. To se vidi iz novopredloženoga pristupa ocjenjivanju, koje je vrlo problematièno. Da bi uèenik pošteno vrjednovao svoja postignuæa, mora imati izgrađena mjerila vrjednovanja, biti objektivan i imati dobro odgojenu savjest. O tom nema ni rijeèi na 3.791 stranici prijedloga Cjelovite kurikulne reforme.

5. Kao jedna od važnih vrjednota u humanistièkoj teoriji èovjekova „Ja“ istièe se stvaranje okoline za uèenje, koja treba biti neugroŹavajuæa i poticajna i u kojoj æe uèenik stjecati samopoštovanje. Na tom se jako inzistira da se èak mora odstupiti i od istine da bi se oèuvala atmosfera. Na samopoštovanju se prilièno inzistira u ovim prijedlozima. Tako se uèenika ne treba prekidati ako nešto nije u redu izrekao, nego ga se treba kasnije ljubavno upozoriti. Međutim, to je potpuno pogriješan pristup stjecanju samopoštovanja. „Kao što je sluèaj sa sreæom, ili ljubavlju, samopoštovanje se

gotovo i ne može postići pukim nastojanjem da ga steknemo. Pokušajte postići samopouzdanje i vidjeti ćete da ne možete uspjeti – imate dobro drugima i imate neke od sebe, i imate samopouzdanja koliko god hoćete.”[8]

6. Zalaganje da učenici sami preuzimaju odgovornost:

raznolike metode učenja (male skupine, projekti, prezentacije, igranje uloga, suradničko učenje, istraživački rad) pri čemu učenici imaju slobodu izbora metode. To vodi u anarhiju i pokazuje koliko je neozbiljan pristup učenju. Osim toga učenici imaju potrebu za sigurnošću koju im daje učiteljev i roditeljski autoritet, a ta se sigurnost potpuno izmiče.

7. Ograničavanje uloge učitelja na onoga koji potiče i pomaže, a prebacivanje

odgovornosti za postupak učenja i nadzora nad njim na učenika (samoregulirano učenje). To je potpuno neostvarivo i, suprotno tvrdnji autora kurikula, ne osigurava znanje, osposobljenosti (kompetencije) i umijeća (vještine).

8. Nastavnik ima ulogu pomagača i suradnika u učenju: stvaratelj je

pozitivnoga okruženja za učenje; pomaže učeniku u određivanju ciljeva i biranju sadržaja; osiguravatelj materijala za učenje koje će učenici sami izabrati;

kreator ravnoteže između intelektualnih i emocionalnih sastavnica

(komponenti) učenja; ostvaruje uzajamnu komunikaciju s učenicima bez

prevlasti (dominacije). Sve je to vidljivo i u kurikulumu, gdje se učitelja

svodi na slugu Njegovu Velikanstvu „Ja“ pojedinoga učenika. Da, učitelj treba

biti u službi učeniku i njegovu napredovanju u znanju, umijećima i

osposobljenosti, ali tako da svojim znanjem, umješnošću, sposobnošću i

iskustvom pomogne i olakša učeniku doći do istih i većih „odgojno-obrazovnih

ishoda“; te da mu pomogne u izgradnji cjelovite osobe koja će se znati nositi sa

životom, služiti ne samo osobnomu dobru, nego i dobru zajednice u kojoj živi.

Ali ne treba biti pomagač u megalomanskoj izgradnji učenikova ega, tim više i

– tako naravno; tetiti u učeniku i čitavoj društvu zajednici.

Nije potrebno previše mudrosti da se zaključiti kako sve

ovo vodi budućem naraštaju i društvu u kojem će oni živjeti u moralni

relativizam i probleme, ali i mogućnost inženjeringa nad ljudskim umovima.

Naime, takve su posljedice već vidljive u društvima u kojima je humanistička

psihologija učila u odgojno-obrazovne sustave, kao npr. u Americi, gdje po riječima

Paula C. Vitzia „u najvećem dijelu američkog i kolskog sustava prevladava

zbunjivost i smućavanje moralni relativizam.”[9]

On stoga upozorava: „Uvajte se programa koji su usredotočeni na „odlučivanje“;

„odabiranje“; „donošenje odluke“ itd. Programi koji stavljaju naglasak na proces

odlučivanja, a ne obaziru se na sadržaj odabira, gotovo uvijek svjedoče

o moralnom relativizmu.”[10]

Upravo se imenica „odabiranje“ i glagol „odabire“ 34 puta

pojavljuju u prijedlogu međupredmetne teme Učiti kako učiti, a predmetni

su kurikuli bez sadržaja, ponuda lektire bez ikakva pedagoškoga i etičkoga

utemeljenja, a njih će učenici zajedno s nastavnicima birati.

Psihologija kao znanost pomalo se razvodnjava; s

humanističkoga gledišta prelazi u religiju. Gaji kult samoostvarenja osobe pa

drugi postaju nebitni. To primjerice često uzrokuje krizu braka i obitelji, jer

je načelo: „zajedno smo samo dok se to meni sviđa“!? Zastupaju tezu da

djetetu treba dopustiti da se razvija po osobnom izboru – razvija pristranost i

samoobožavanje; dopušta etička i znanstvena izvrtanja; stvara izolirana

pojedince u kojemu su brak, vrjednate, sadržaj, svrha, metoda – slobodan izbor

svega između alternativa bez mjerila.

Osim toga, tu je i problem znanja, koje se uopće ne

nudi. Zašto je tomu tako? Možda novi pogled na "znanje"; objasni tu činjenicu. Danas postoji nekoliko kurikulnih pristupa, no u smislu povezivanja odgojno-obrazovne teorije i prakse te aktivnoga sudjelovanja svih sudionika učenja i poučavanja važan je transakcijsko-transformacijski pristup. U njemu se znanje promatra kao nešto što grade i razgrađuju oni koji sudjeluju u odgojno-obrazovnom tijeku. A taj se tijekom promatra se kao dijalog, međudjelovanje učitelja, učenika i okruženja. Pri tom je učenik aktivan, on gradi i razgrađuje svoje znanje, na osnovi toga mijenja sebe i okruženje. Takav je pristup zapravo "osnova humanistički usmjerenoga kurikula. On se ne donosi unaprijed potpuno određen i završen, nego se izgrađuje u odgojnoj praksi. U skladu s tim, sklon je promjenama i stalnom usavršavanju".[11]

Da je humanistička psihologija doista u pozadini predložene reforme, potvrđuju i sljedeće rečenice sastavljena od 64 riječi:

"Kvalitetan kurikulum ima integriranu i razvojnu prirodu te humanističku i sukonstruktivističku orijentaciju. Ostvarivanje kvalitetnoga kurikula podrazumijeva stvaranje odgovarajućih organizacijskih uvjeta koji se temelje na suvremenom shvaćanju djeteta, tj. shvaćanju djeteta kao cjelovitog bića, kao istraživača i aktivnog stvaratelja znanja, kao socijalnog subjekta sa specifičnim potrebama, pravima i kulturom, kao aktivnoga građanina zajednice te kao kreativnog bića sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima".[12]

Težnja za autonomijom i emancipacijom, što je dio ove humanističke teorije čovjeka i pretpostavka za samoaktualizaciju, jasna je i nedvosmisleno zapisana u programima već od vremena.[13]

Neprirodno (protunaravno) potenciranje učenikova vlastitoga "Ja" i fokusiranje na njega uočljivo je u opisu međupredmetne teme Osobni i socijalni razvoj i njezine svrhe kao i u nazivima domena (Ja, Ja i drugi; Ja i društvo), gdje je istaknut i osobni potencijal (spominje se 15-ak puta).[14]

Presudna važnost shvaćanja ljudske naravi

U ovoj se reformi u ime obrazovanosti ukida obrazovanje, u ime imaginarne budućnosti ugrožava stvarna budućnost naravotajna, u ime kritičkoga mišljenja zdrava sposobnost promišljanja, u ime društva budućnosti budućnost mislećega pojedinca. Ne nudi se znanje, istina, nema sadržaja, nego učenici trebaju "otkrivati" znanja ispočetka kao da svijet tek od njih počinje. Nezelim se osobama nudi egocentričnost i samozadovoljstvo umjesto osjećaja poniznosti pred otajstvom života i poticanja želje za spoznajom istine.

U temelju je, dakle, pogrešna koncepcija, neznanstveno naučavanje o ljudskoj naravi koju humanistička psihologija

promièe, a koju Paul C. Vitz izvrsno kritièki ogoljuje zakljuèujuæi: „Tvrđnja prema kojoj je teorija èovjekovog ja znanost ne vrijedi, ma kojim se znaèenjem izraza znanost poslužila, buduæi da humanistièke definicije više ne uoèavaju nikakvu razliku izmeðu psihologije i psihoterapije, s jedne strane, i religije, književnosti, politièke ideologije i etike s druge“.[15] Pokazuje kako je „teorija èovjekova ja nadasve popularan sekularni i humanistièki kult ili ‘religija’;, a ne znanost“.[16]

Naime, humanistièka psihologija uèi da je ta narav iskljuèivo i gotovo u cjelini dobra, a da je zlo neka vrsta pogreške za koju je odgovorno društvo, pa vjeruje da æe savršena pojedinca „proizvesti“ osiguravajuæi uvjete u kojima æe odrastati, uèiti i dozrijevati u „samostalnu, samosvjesnu, samouvjerenu, samoostvarenu osobu“ slijedeæi vlastita unutarnja nagnuæa, osjeæaje, težnje (iskljuèivo dobre!), bez nametanja sadržaja i metoda, bez vodstva i discipline izvana. Svakomu tko radi s djecom i mladima jasno je pak da se tako stvaraju neobuzdani, pretjerano narcisoidni i sebièni pojedinci, egocentrièni, nesretni i društveno nekorisni. Romantièarski književna djela vrsno ih prikazuju. O tom je izvrsnu knjigu napisao psihijatar Robert Shaw (Epidemija popustljivog odgoja: zašto su nam djeca tako nevesela, nezadovoljna sebièna… te kako im pomoæi, Zagreb: V.B.Z., 2009.). Popustljivost (permisivnost) ne daje odgovor na pitanje gdje su vrjednote niti program utemeljen na polazištima i poticajima koji omoguæuju svima skladan rast i razvoj u zdravu i samostalnu osobnost.

Da je agresivnost, ukljuèujuæi i destruktivnu agresivnost, uroðena èovjekova osobina od roðenja potvrðuju psihijatrija, biologija i eksperimentalna psihologija. A da zlo može biti još strašnije svjedoèi psihijatar Morgan Scott Peck (1936.–2005.) u knjizi Ljudi laži (Zagreb: V.B.Z., 1999.). U njoj razmatra pitanje laži i zla na individualnoj i kolektivnoj razini, i pokazuje kako bez poznavanja i priznavanja te duhovne èovjekove dimenzije nikakva psihologija ili psihoterapija ne mogu tvrditi da razumiju ljudsku narav i ponašanje, u èemu mu za pravo daje i tijek ljudske povijesti sa svim zlima i zloèinima, èesto u ime naizgled dobre i obeæavajuæe vizije za pojedince i društva.

Nadasve je duhovnu dimenziju isticao psihijatar Viktor Emil Frankl (1905.–1997.) pisac knjiga: Bog kojega nismo svjesni: psihoterapija i religija; Èovjekovo traganje za smislom; Lijeènik i duša: temelji logoterapije i egzistencijske analize; Neèujan vapaj za smislom; Patnja zbog besmislena života: psihoterapija za današnje vrijeme; Vremena odluke; Život uvijek ima smisla: uvod u logoterapiju.

Kamo to vodi?

Jasno je da je u humanistièkoj psihologiji (pa i u ovoj „Cjelovitoj kurikulnoj reformi“) rijeè o povratku optimistièkom i površnom gledanju na ljudsku narav i moæ uma, tipiènom za XVIII. i XIX. stoljeæe, ali i odliènom obrascu za manipulaciju èovjekovim umom preko poticanja na samoobožavanje i ugaðanje nezasiptom božanstvu – vlastitom „Ja“, kojemu se onda

moraju ispuniti sve želje. A zahvaljujemo današnjoj psihotehnologiji, koja se iza ovoga nudi, moguće je iz temelja mijenjati mišljenje, vjerovanje, moral, doživljaje pojedinaca i čitavih zajednica. Zato, oprez i kad je humanistička teorija u pitanju! Njezino moguće ostvarenje uobličeno je umjetnički Aldous Huxley u romanu Vrli novi svijet, u društvenoj stvarnosti koja je totalitarna, iako izgleda savršeno harmonična, humana, jer u njoj žive sretni, zadovoljni robovi, nesvjesni svoga ropstva i činjenice da su od rođenja programirani. Možda bi se tome mogla pridodati jedna zgodna anegdota.

Churchilla su nakon Drugoga svjetskoga rata dočekali u Americi iskazujući mu počasti za doprinos u ratu u kojem se spasila civilizacija. Na Tehnološkom institutu Massachusetts u Bostonu, poznatom znanstvenom centru, rektor je održao zahvalni govor, a na kraju je, opisujući optimistično znanstvena postignuća, izrazio nadu da će svijet postati savršeno društvo jer će se, zahvaljujući znanstvenom razvoju, moći zagospodariti nad čovjekovom mišlju i osjećajima, te ne će biti moguća pojava nekoga poput Hitlera. Churchill je zahvalio na dobrodošlici i iskazanoj počasti, a komentirajući taj budući "sretni svijet", rekao je kako se "žarko nada da će biti mrtav prije nego što se to ostvari".[17]

Nedostaci i prijedlozi

Ovoj reformi nedostaju program i metode za zdravo i poticajno odgojno okruženje. A za nj je nužan odgojitelj kao uzor (u tom smislu je pozdraviti napuštanje pojmovâ nastavnika i profesora u prilog pojma "učitelj"). Jedino od odgojitelja ("učitelja", a ne samo "nastavnika" ili "profesora"; stručnjaka ne samo za pojedini predmet, nego za odnos prema životu) može doći odgoj za vrjednote prema ispravnom osobnom izboru. Samoostvarenje je samoostvarenje samo i uvijek u odnosu prema drugomu. Zato su samoostvarenje i altruizam neke od nužnih sastavnica u stvaranju uputnika.

Cjelovita kurikulumna reforma boluje, između ostaloga, od jeftinih, brzinskih, površnih nuđenja rješenja. Stoga je prvi prijedlog za sadašnji ishitreni reformski pokušaj dostatan vremenski okvir da se on napravi kvalitetno, učeći od onih koji nam imaju što ponuditi.

Drugi je prijedlog da se konačno ravnopravno uključe i oni koji su do sada bili onemogućeni političkom samovoljom, jednostranošću, isključivošću ili vlastitom zatvorenošću u svoj svijet.

Dakako da sustav odgoja i obrazovanja mora biti koherentan, da u njemu psihologija kao znanost ima važno mjesto i ulogu, ali to mora biti psihologija, a ne nova sekularna religija. Zato ekstremna psihologija, koja ne priznaje objektivno mjerilo istine, ni objektivnost etičkih ili estetskih normi, ne može biti u temelju reforme nastavnih programa. Nužno je pronaći ravnotežu i osigurati odmak od krajnosti opisanih u tekstu.

Matija Grgat, prof. hrvatskog jezika i književnosti i dipl.
knjižničar,

knjižničarka XI. gimnazije u Zagrebu

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Osobni-i-socijalni-razvoj.pdf>

<http://www.vjerajdela.com/prosudba-prijedloga-okvira-nacionalnoga-kurikula/>

<http://www.vjerajdela.com/zamke-humanisticke-psihologije-kao-temelja-cjelovite-kurikulne-reforme/>

<http://zdravstveniodgoj.com/news/tko-su-ljudi-koji-ce-provoditi-cjelovitu-kurikularnu-reformu>